

Особливості виконання судових рішень під час дії правового режиму воєнного стану

Наталія Степаненко

*доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: nataliasv@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-6216-2206*

Денис Фірсов

*аспірант,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: firsovy@krok.edu.ua,
ORCID: 0009-0006-4498-5026*

Повномасштабне вторгнення втрутилось у кожна сферу діяльності суспільства та держави. Результатом злочинної військової агресії стали людські жертви, величезні матеріальні збитки, тимчасова окупація адміністративно-територіальних одиниць країни, внаслідок чого Указом Президента України запроваджено правовий режим воєнного стану.

Не став виключенням і легальний спосіб захисту та поновлення порушених прав – процес примусового виконання судових рішень, який є завершальною стадією судового провадження. Через кіберзагрози та спроби несанкціонованого втручання, доступ до єдиної системи судових рішень та автоматизованої системи виконавчого провадження було тимчасово обмежено.

Враховуючи існуючі реалії та важливість запуску процесів, законодавцем прийнято низку нормативно-правових актів, що сприяло захисту національних інтересів, а також реалізувало захист певної категорії осіб, які мають невиконані зобов'язання майнового/немайнового характеру, за рахунок суттєвого обмеження та внесення зміни, як у можливість здійснення так і наслідки вжитих примусових заходів, що забезпечують виконання судових рішень.

Основним Законом передбачено, що судові рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку [1].

Виконання судового рішення є невід'ємним складником права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, визначений у законі комплекс дій, спрямованих на захист і поновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави [2].

В першу чергу, Законом України «Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» № 2129-IX від 15.03.2022 року [3]. Сутність змін якого полягала в тимчасовому дозволі: здійснення видаткових операцій з рахунків, на які накладено арешт, в залежності від розміру суми стягнення по відношенню до фізичних осіб (не перевищує 100 тисяч гривень) і передбаченої потреби юридичних осіб (виплата заробітної плати не більше 5 мінімальних

заробітних плат на співробітника, сплата податків та зборів); припинення звернення стягнення на доходи боржників, крім певної категорії проваджень і осіб передбачених Законом; встановлення заборони відкриття виконавчих проваджень і вжиття заходів примусового виконання рішень на території, які тимчасово окуповані внаслідок військової агресії, у період окупації. Також була передбачена можливість: перерахування аліментів безпосередньо стягувачу; переривання строків; зупинення вчинення виконавчих дій і заміна стягувача за виконавчими провадженнями, де стягувачем є країна агресор, і певний перелік осіб, крім виключень передбачених Законом.

В той же час, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 р. – розділ VI «Прикінцеві положення» Закону України «Про іпотеку» (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 38, ст. 313) доповнено пунктом 5-2 [4], фактично введено мораторій у частині звернення стягнення й виселення з нерухомого майна, яке виступає іпотекою за споживчими кредитами на період дії воєнного, надзвичайного стану, та передбачений тридцятиденний строк після припинення або скасування, за виключенням від дати укладення правовідносин і внесенням змін за погодженням сторін.

Додатково, зважаючи сукупність безпекових і економічних ризиків, законодавцем прийнято важливі рішення щодо регулювання питань: перевірки, зупинення, заміщення діяльності приватних виконавців, а також організації примусового виконання рішень.

Так, Законами України № 2455-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану», № 3048-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану», істотною стала зміна можливості розпорядження фізичними особами-боржниками коштами, з урахуванням накладеного арешту на рахунки, у разі, якщо сума боргу менше раніше встановленого законодавцем критерію «малозначності» суми боргу. Новелою в цьому аспекті є визначення поточного рахунку, тобто з декількох наявних рахунків можливо обрати лише один для можливості здійснення видаткових операцій, що протягом одного календарного місяця не перевищує 2-х розмірів мінімальної заробітної плати. Відновлена можливість звернення стягнення на заробітну плату за всіма категоріями виконавчих проваджень. Доцільним також стало зупинення встановлених тимчасових обмежень у праві користування зброєю; вчинення виконавчих дій, відносно рішень боржниками за якими є підприємства оборонно-промислового комплексу, визначені в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [5].

Конституційні положення ст. 129-1 Основного Закону України знаходять своє продовження в процесуальних кодексах, закріплюючи, що судові рішення, яке набрало законної сили, є обов'язковим для учасників справи, для їхніх

правонаступників, а також для всіх органів, підприємств, установ та організацій, посадових чи службових осіб, інших фізичних осіб і підлягає виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України або за принципом взаємності, – за її межами [6].

Варто зазначити, що можливе обмеження виконання судових рішень відносно осіб-боржників, які мають невиконані зобов'язання за споживчими кредитами і виїхали за межі країни. Неповорнення кредитів, рухомого майна за договорами лізингу, неможливість задоволення вимог за рахунок застави створює ризики для подальшого кредитування та складає економічну загрозу. Існує необхідність заключення та ратифікування двосторонніх міжнародних договорів про правову допомогу з тими країнами, де вони будуть відсутні з остаточним виходом з Конвенції (Мінської) про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах.

Не дивлячись на виклики війни, в Україні функціонує судова система та змішана система виконання судових рішень, що забезпечує захист і відновлення порушених прав. Можемо констатувати, що процес примусового виконання судових рішень під час дії правового режиму воєнного стану зазнав певних обмежень, особливості яких полягає в застосуванні законодавцем заборон і поступового їх послаблення, з урахуванням воєнних, політичних, суспільних обставин і дотриманням принципів законності, розумності та гуманізму.

Ключові слова: виконання судових рішень; право; воєнний стан; виконавче провадження; примусові заходи; легальний спосіб захисту; завершальна стадія; визначений законом порядок; організації примусового виконання.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 20.11.2023).
2. Право на судовий захист. Конституційний Суд України. Офіційний вебсайт. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/439-pravo-na-sudovyy-zahyst> (дата звернення: 20.11.2023).
3. Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-20#Text> (дата звернення: 20.11.2023).
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 20.11.2023).
5. Зміни щодо організації примусового виконання рішень під час дії воєнного стану. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/zmini-schodo-organizatsii-primusovogo-vikonannya-rishen-pid-chas-dii-voennogo-stanu> (дата звернення: 22.11.2023).
6. Конституційні гарантії реалізації в Україні принципу обов'язковості судового рішення (на прикладі вирішення публічно-правових спорів). ВЕРХОВНИЙ СУД. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1048627> (дата звернення: 22.11.2023).